

Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi; Erzurum İli Elmalı Mağarası Örneği

Elif AKPINAR KÜLEKÇİ*, Işık SEZEN

Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 25240, Erzurum, Türkiye.

* e-mail: eakpinar@atauni.edu.tr

Öz

Alternatif turizm çeşitlerinden biri olan ekoturizm, 1980'li yıllarda doğal ve kültürel alanlara yönelik yapılan bir etkinlik olarak ortaya çıkmış ve turizm endüstrisinin hızla büyüyen alt sektörlerinden biri haline gelmiştir. Ekoturizmin bir çeşidi olan mağara turizmi son zamanlarda macera ve doğa sporlarına meraklı pek çok ziyaretçi için alternatif bir turizm çeşidi olmuştur. Ülkemiz sahip olduğu 40.000'in üzerinde mağara sebebiyle, dünyadaki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında "mağara cenneti" olarak tanımlanabilir. Çalışmada yer alan ve Erzurum iline bağlı İspir ilçesinde yer alan Elmalı Mağarası, sahip olduğu ilginç jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, sarkıt ve dikitleri ve 400 m ye ulaşan uzunluğuyla ülkemizin önemli mağaralarından birisidir. Birbiriyle bağlantılı ve paralel uzanan iki galeri ve toplam 8 salondan meydana gelen mağarada sığ göller, çok çeşitli damlataşı oluşumları (sarkıt, dikit, sütun vb) görülmeye değerdir. Bu araştırmanın amacı, Erzurum ilinin alternatif turizm potansiyelinin incelenerek, bölgenin sahip olduğu mağara turizmi potansiyelin nasıl turizm sektörüne kazandırabileceğini Elmalı mağarası örneğinde ortaya koymaktır. Bu kapsamda "Elmalı mağarasının mevcut turizm potansiyeli belirlenip, bu potansiyelin, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin olan Erzurum iline sağlayacakları katkılar konusunda bir değerlendirme ortaya koyulmuştur. Çalışmada SWOT Analizi yapılarak, alanın mağara turizmi potansiyeli açısından, güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekte oluşabilecek fırsat ve tehditlerin neler olabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, mağara turizmi, Erzurum (İspir), Elmalı Mağarası

Cave Tourism as an Ecotourism Activity; the Sample of Erzurum Elmalı Cave

Abstract

Ecotourism, one type of alternative tourism, appeared first in 1980s as an activity using natural and cultural areas and turned out to be one of the fastest growing subsector of tourism. Cave tourism, one type of ecotourism, has been preferred in recent years by the visitors keen on adventure and nature sports. Turkey can be defined as cave heaven with over 40.000 caves it shelters. Present study is related to Elmalı Cave, in İspir District, Erzurum. The cave is one of the most important caves in Turkey with its unique and fascinating geological and geomorphological structure, stalactites and a 400 – m length. The cave shelters two galleries lying in parallel and connectedly to each other; eight halls, shallow lakes, various drop stones and many others. The aim of present study is to investigate alternative tourism potential of Erzurum province, and how to combine potential cave tourism in the region with other tourism types in the sample of Elmalı cave. In this scope, present tourism potentials of Elmalı cave were determined by evaluating the contributions of these potentials to Erzurum covering a rich natural and cultural source values and analyzing strengths and weaknesses and opportunities and threats (SWOT) of the area for cave tourism potentials.

Keywords: Ecotourism, cave tourism, Erzurum (İspir), Elmalı Cave

Atf: Akpınar Külekçi, E., Sezen, I. (2018). Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi; Erzurum İli Elmalı Mağarası. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD), 3 (1), 66-75. DOI: [10.30785/mbud.372754](https://doi.org/10.30785/mbud.372754)

1. Giriş

Yerkürenin yüzyıllardır biçimlenen yüzey şekli ve coğrafik farklılıklar ile birlikte farklı atmosferik şartlar, birbirinden farklı zenginlikte ve çeşitlilikte sayısız doğal kaynak değerlerini yaratmıştır. Yerküre üzerinde yer alan ülkelere ait ada parçaları üzerinde yer alan bu farklı oluşumlar ve bunların içerdikleri koruma alanları zaman içinde her ülke tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde tanımlanarak sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Demirel, 2005).

Tarih öncesi dönemlerden beri, insanların sosyo-kültürel gelişim ve faaliyetlerinde vazgeçilmez bir ortam oluşturan, yüzey açılımları olan ve en az bir insanın sürünerek girebilmesine olanak verebilecek genişlik ve yüksekliğe sahip yer altı boşluklarına mağara denir. Başka bir anlatımla mağara; yatay veya düşey doğrultuda gelişmiş, karmaşık planlı, girilebilecek boyutta yüzlerce kilometreye kadar uzunluğu veya derinliği bulunabilen genellikle karstik kökenli yer altı boşluklarıdır (Erinç, 1971).

Geçmişte mağaralar insanlara barınak olmuşlar (Karain Mağarası- Antalya), zaman zaman ibadethane olarak kullanılmışlar (Eyüp Peygamber Mağarası) (Doğanay, 2001), damlataşlarının oluşturduğu gizemli görüntüleri, havası, iç suları ve hayvan varlıkları gibi nedenlerle önemli turistik çekim merkezleri haline gelmişlerdir (Zeybek, 2001).

Mağaralardan tarım ve hayvan ürünlerinin ve soğuk havanın depolanmasında, hayvansal ürünlerin korunması ve olgunlaştırılmasında (tulum peyniri yağı), sıvılaştırılmış gaz, doğalgaz ve akaryakıt depolanmasında, askeri amaçlarla sığınak ve koranak olarak ve Guano (yarasa gübresi) üretimi, plaser mineral çıkarımı kültür mantarcılığında ve sağlık (speleoterapi) alanlarında yararlanıldığı gibi (Öcal ve Özcan 2013; Arpacı vd., 2012) yaygın olarak ta alternatif turizm kapsamında ekoturizmin bir dalı olarak turizm amaçlı kullanılmaktadır.

Ülkemizde mağara araştırmaları 1964 yılında kurulan Mağara araştırma Derneği (MAD) tarafından başlatılmıştır. Daha sonra ilk üniversite kulübü olan 1973 yılında Boğaziçi Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü (BÜMAK) kurulmuştur. 1979 yılında MTA Jeoloji Etütleri Dairesi bünyesinde kurulan Karst ve Mağara Araştırmaları Birimi, bugün mağara araştırmalarının büyük bir bölümünü gerçekleştirmektedir. Günümüze kadar tüm yerli ve yabancı mağaracı gruplarının inceleyerek belgelendirdiği mağara sayısı yaklaşık 800'dür. Turizm çeşitliliği açısından ülkemizdeki mağaralar, önemli bir potansiyel oluşturmaktadır (Anonim, 2018).

Dünyada yerli ve yabancı mağaracı gruplarının araştırdığı mağara sayısı 2000-2500 iken, ülkemizde 40.000 üzerinde mağara bulunduğu tahmin edilmektedir Son zamanlarda turistik amaçlı kullanılmaya başlayan bu mağaralar yerli ve yabancı pek çok turistin ilgisini çekmekte ve ziyaretçi akınına uğramaktadır. Ülkemizin % 40'ı, mağara oluşumları açısından önemli bir nitelik olan karstlaşmaya uygun kayalardan meydana gelmiştir. Erimeye uygun kayaların kapladığı alan ve bu alanlarda tespit edilen mağara sayısının oranına göre Türkiye'de 20.000'den fazla mağaranın bulunabileceği öngörülmektedir. Bunlardan 1500 adedi MTA ile mağaracılıkla ilgili diğer dernek, kulüp, topluluk ve kuruluşlarca incelenmiştir. Türkiye'nin en uzun mağarası, 15 km'den fazla olan Isparta'daki Pınargözü Mağarası; en derin mağarası ise -1429 ile Mersin'deki Peynirlikönü Mağarasıdır. Türkiye'de 30'un üzerinde mağara turizme açılmış olup, bunların dışında yalnızca uygun ekipman sağlanarak rehber eşliğinde girilebilecek özel ilgi gruplarına yönelik bir çok mağara bulunmaktadır (Arpacı vd., 2012, Anonim 2018).

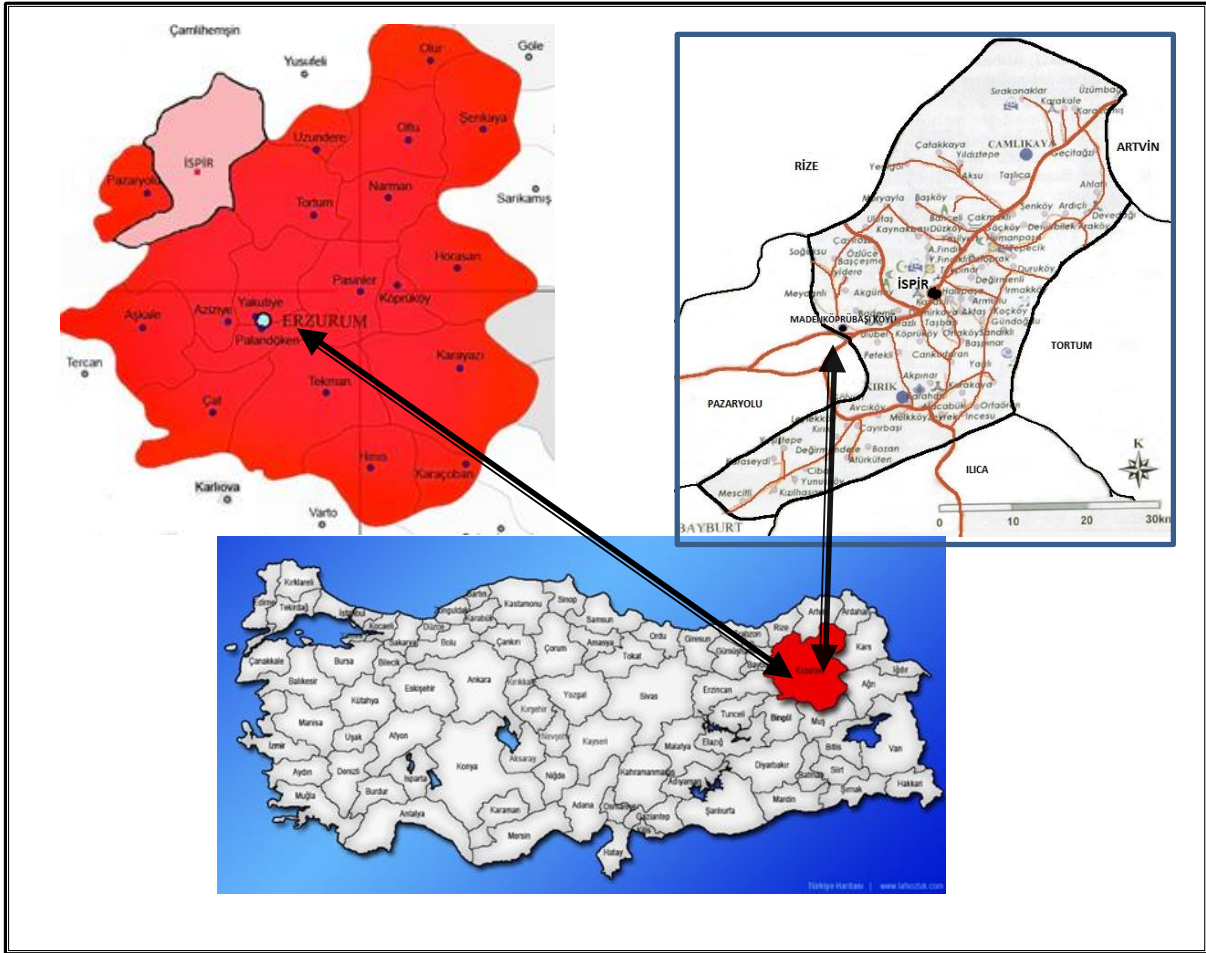
Bu çalışmanın amacı, Erzurum iline bağlı İspir ilçesinde yer alan sahip olduğu ilginç jeolojik ve jeomorfolojik yapısıyla dikkat çeken Elmalı Mağarası ve yakın çevresinin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin alternatif turizm kapsamında ekoturizm potansiyelini ortaya koymaktır. Bu kapsamda "Elmalı mağarasının mevcut turizm potansiyeli belirlenip, bu potansiyelin, Erzurum iline sağlayacakları katkılar konusunda SWOT Analizi yapılarak, bir değerlendirme ortaya koyulmuştur. Böylece, bölgenin sahip olduğu mağara turizmi potansiyelin nasıl turizm sektörüne kazandırabileceğini araştırılmış, bu kapsamda İspir ilçesinde mağara turizmi potansiyeli var mı?", eğer varsa "bu alternatif turizm türünün bölgenin turizm potansiyelinin artırılmasında etkili olabilir mi?" gibi sorulara cevap aranmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini Erzurum ilinin İspir ilçesinde yer alan Elmalı Mağarası ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Elmalı mağarası, İspir (Erzurum) ilçe merkezine bağlı Madenköprübaşı Beldesi'ne yaklaşık 1,5 km mesafedeki Elmalı mahallesi sınırları içinde yer almaktadır (Şekil 1). Beldenin İspir'e uzaklığı 17 km, Erzurum'a ise 124 km'dir (Kopar, 2008). Alan jeolojik yapısı ve jeomorfolojik öğeleri ile ilginç özellikler taşımasının yanında, yakın çevrede bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile ekoturizm için zengin bir potansiyel oluşturmaktadır.

Çalışmada konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar, alanda yerinde yapılan gözlem ve incelemeler, alanın topoğrafik ve jeolojik bilgileri, yerel halk, ziyaretçiler ve yöneticiler ile yapılan birebir yüz yüze görüşmelerden elde edilen bilgiler ise yardımcı materyal olarak kullanılmıştır.

Şekil 1. Araştırma alanının konumu

2.2. Metod

Bu çalışmanın yöntemi üç aşamada gerçekleşmiştir. Çalışmanın ilk aşamasını araştırma alanının seçimi ve çalışmanın amacının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu alanın seçilmesinde, çalışma alanına yönelik yeterince kapsamlı bir araştırmanın yapılmamış olması, alanın kültürel ve tarihsel birikiminin yanı sıra, doğal kaynak değerleri açısından da oldukça zengin olması etkili bir faktör olmuştur.

İkinci aşamada çalışmanın yeri ve amacı belirlendikten ve gerekli literatür araştırmaları yapıldıktan sonra, araştırma alanına 2017 Ağustos ayında gidilerek, alana ilişkin, kaynak ve broşürler toplanmıştır. Bunun yanı sıra alanda gözlem ve incelemelerde bulunularak, yöre halkı, ziyaretçi ve her meslekten kamu çalışanlarıyla çeşitli görüşmeler ve mülakatlar yapılmıştır. Daha sonra alanla ilgili 43 farklı kaynak incelenip, bunlarla ilgili içerikler yüzdeler (frekans) dağılımlarına bakılarak sınıflandırılmıştır.

Çalışmada ilk kez Weilrich (1982) tarafından uygulanmış ve özellikle stratejik planlama ile ilgili çalışmalarda önemli olan SWOT Analiz Yöntemi kullanılmıştır. Yapılan SWOT Analiz yöntemi ile Elmalı mağarasının mevcut turizm potansiyeli belirlenmesi ve bu potansiyelin, Erzurum iline sağlayacakları katkılar konusunda alanın mağara turizmi potansiyeli açısından, güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekte oluşabilecek fırsat ve tehditlerin neler olabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü aşamada toplanan bilgiler değerlendirilerek, alanın sosyal, kültürel ve fiziksel analizleri yapılmıştır.

Bu çalışma, alandaki mağara turizmi potansiyeli hakkında bir fikir sunması, bu potansiyelinin geliştirilmesi sayesinde Erzurum ilinde ekoturizmin gelişimine yönelik katkılar ve buna yönelik çözüm önerilerini ortaya koyması açısından önemlidir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Elmalı Mağarası (İspir) ve Yakın Çevresinin Sosyoekonomik, Doğal ve Kültürel Özellikleri

Flora ve Fauna: Çalışma alanı olarak seçilen İspir ilçesi ve çevresi ekoturizm açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Çoruh havzası, dağ, orman, yayla, mezra, göl ve akarsu gibi doğal varlıkları, flora, fauna ve kanyonları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir ve bu zenginlik ekoturizm için oldukça ilgi çekicidir (Şekil 2). Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgelerinin kesiştiği alanda bulunan Çoruh vadisinin doğal yapısı itibarıyla turizm açısından güçlü bir potansiyel olduğu bilinmektedir. İnsan faaliyeti çok yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Çoruh Vadisi, çok derin ve sarp yapısı ile gözlemcilerine eşsiz manzaralar sunmaktadır. Vadide Karadeniz, Akdeniz ve İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine ait iklim özellikleri bir arada görülebilmektedir. Rakımca alçak kesimlerde yaprak döken ormanlar ve kalıntı maki toplulukları bulunurken, yamaçlarda dağ bozkırları ve ibreli ormanlar varlık göstermektedir. Ormanlar, düzenli iklimi ve eşsiz su kaynakları, bitki ve hayvanlar için doğal yaşam alanı olmaları, benzersiz doğal ve yerel özellikleri ve cazibeleriyle ekoturizm için büyük önem taşımaktadır.

Şekil 2. Madenköprübaşı Elmalı Mahallesi yaylasından görünüm (Orijinal)

Bölgenin zengin florası içinde özellikle peyzaj değeri yüksek bol miktarda bitki bulunmaktadır (Şekil 3). Bunlar arasında odunsu bitkilerden başta *Pinus sylvestris* (sarı çam) orman formasyonu olmak üzere, *Robinia pseudoacacia* (akasya), *Acer sp.* (Akçaağaç), *Berberis sp.* (kadın tuzluğu), *Carpinus sp.* (gürgen), *Eunoyous sp.* (taflan), *Hippophae sp.* (yabani iğde), *Juniperus sp.* (ardıç) sayılabilir. Ayrıca, *Alisma plantago aquatica*, *Carum carvi*, *Nasturtium officinale*, *Campanula sp.*, *Muscari sp.*, gibi sulak alan bitkileri yer almaktadır (Turgut, 2009; Demir, 2010; Köse, 1991). Bu Bölgede soğanlı, yumrulu, rizomlu bitkiler, tıbbi ve aromatik bitkiler ve gül türleri de yer almaktadır.

Dünyada en çok ilgi gören, *Cyclamen*, *Iris*, *Galanthus*, *Helichrysum*, *Gentiana*, *Gladiolus*, *Lilium*, *Primula* ve *Rosa* türleri yaygındır (Özhatay vd., 2003; Çakmakçı vd., 2008). Bölgede yapılan floristik çalışma sonucu 59 familyaya ait 185 cins, 241 tür ve 27 alttür ve 1 varyete tespit edilmiştir. Bu türlerden 35 adedi ise endemiktir (Güner, 2004: 23; Köse, 1991: 87).

Phelypaea coccinea Bieb.

Sedum supurium Bieb.

Anthemis tinctoria L.

Şekil 3. Çalışma alanının doğal bitki örtüsünden görüntümler (orijinal)

Bölge yaban hayatı bakımından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Araştırma alanında yapılan çalışmalar sonucu korunması gereken hedef türler arasında, Yaban Keçisi (*Capra aegagrus*), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (*Rupicapra rupicapra*), Vaşak (*Lynx lynx*), Boz ayı (*Ursus arctos*), Kurt (*Canis lupus*), Yaban domuzu (*Sus scrofa scrofa*), Sincap (*Sciurus anomalus*), Yaban tavşanı (*Lepus europaeus*), Kaya sansarı (*Martes foina*), Yarasa (*Rhinolophus hipposideros*), Cüce Yarasa (*Pipistrellus pipistrellus*), Tilki (*Vulpes vulpes*), Kirpi (*Erinaceus concolor*), Porsuk (*Meles meles*), Gelincik (*Mustela nivalis*) yer almaktadır (Bekir, 2005).

Konut Mimarisi: Çalışma alanındaki konutlar, çoğunlukla zemin üstü bir, iki ve çok katlı bir düzenlemeye sahiptirler (Şekil 4). Konutlar, iç sofalı ve dış sofalı (Sofa; evlerin girişinde diğer oda kapılarının açıldığı genişçe yer) olmak üzere iki ana plan düzeninde ele alınmışlardır. Dış sofalı konutlar, eğimli arazi üzerine yerleştirilmiş olup, zemin katlarda ahır, odun ve kiler işlevi gören basit ve küçük boyutlu hizmet birimleri yapılmıştır. Dış sofalı plan tipinde genellikle, zemin üstüne birinci katta dikdörtgen planlı bir sofa ve bunun yanına yerleştirilmiş iki oda bulunur. İç sofalı planda, sofa ev planını ortadan ikiye böler ve sofaya açılan odalar yer almaktadır (Aktemur ve Kukaracı, 2004).

Araştırma alanını oluşturan konut mimarisini genellikle, doğal çevre koşulları ve geleneksel ve kültürel yaşam biçimi belirlemiştir. Konutlarda kullanılan malzemeler çoğunlukla ağaç malzeme, taş ve kerpiçten oluşmaktadır.

Şekil 4. İspir ilçesi yöresel mimariden bir görünüm

Hidrolojik Yapı: Çalışma alanı ve yakın çevresinde Kaçkar Dağlarından, Çoruh'a doğru akan yan derelerin oluşturduğu bir vadiye yer almaktadır. Soğanlı-Kaçkar Dağları'nın zirve kesimlerinden kaynaklanan ve granodiyorit arazi üzerinde akış gösteren Aksu, Çamlıkaya ve Sırakonaklar dereleri debi ve uzunlukları en fazla olan akarsular durumundadır. Aksu Deresi'nin uzunluğu yaklaşık 28 km civarında iken Çamlıkaya ve Sırakonaklar dereleri 25 km kadardır. Araştırma alanı içerisinde ayrıca dünyanın en hızlı akan nehirlerinden biri olan Çoruh Nehri geçmektedir (Köse, 1991).

Rekreasyon ve Ekoturizm: İspir ilçesi ve yakın çevresi hem tabiat güzellikleri ile hem de tarihi kalıntılarıyla turizm açısından eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Çalışma alanında mimari miraslarımızdan kale, cami, çeşme, köprü vb. tarihi kalıntılar ve tabiat güzellikleri görülmeye değerdir. Alanda ekoturizme yönelik eşsiz güzelliğe sahip Yedi göller sportif olta balıkçılığına imkan tanımaktadır. Ayrıca dünyanın en hızlı akan nehirlerden biri olan ve rafting sporuna elverişli olan Çoruh Nehride bu bölgede yer almaktadır. Çalışma alanı içerisinde yer alan Elmalı Mağarası, Balon ve Yamaç paraşütçülüğü için gerekli engebeli yüksek dağlar, tepeler ve ilginç jeomorfolojik unsurları içerisinde barındırmaktadır (Anonim, 2017a).

3.2. Elmalı Mağarası

Elmalı mağarası, Erzurum ilinin İspir ilçesine bağlı Elmalı Mahallesi'nin 1 km doğusunda, kayaların arasında yer alan bir mağaradır. Hidrolojik bakımdan fosil bir yapıya sahip olan mağara bulunduğu kesimde vadi tabanından 210 m yukarıda yer almaktadır. Mağaranın şimdiye kadar girişten itibaren ancak 400 m'lik bölümüne ulaşılmıştır. Kaya düşmesi tehlikesi yüzünden diğer bölümlerine girilemeyen mağaranın bu noktadan itibaren alçalarak devam ettiği tespit edilmiştir. Birbiriyle bağlantılı ve paralel uzantılı iki galeri ve toplam 8 salondan meydana gelen mağarada sığ göller, çok çeşitli damlataşı oluşumları (Sarkıt, dikit, sütun vb.) ve kalınlığı yer yer 1-1,5 m'yi bulan yarasa dışkısı (Bat Guano) depoları yer almaktadır. Sarp bir kayalık üzerinde yer alan mağaranın tavan yüksekliği 10 ile 20 m arasında değişmektedir (Kopar, 2008; Anonim, 2017b).

Şekil 4. Elmalı Mağarasından görünüm (orijinal)

3.3. Elmalı Mağarası ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Değerlerinin SWOT Analiziyle Değerlendirilmesi

Güçlü Yönler

- Alanın Doğu Anadolu Bölgesinin kuzey doğusunda yer alması ve iklim şartlarının elverişli olması, biyoçeşitlilik yönünden yöre ekoturizmini olumlu yönde etkileyebilir.
- Çalışma alanının turizm değerleri incelendiğinde hala bozulmamış bir doğaya sahip olması, mağara turizmi açısından bir avantajdır.
- Yöredeki zengin biyoçeşitlilik, endemik türlerin varlığı ve flora (bitki) ve fauna (yaban hayatı) zenginliği turizmi olumlu yönde etkileyebilir.
- Yöre insanının sıcakkanlı misafirperver yapısı ve olumlu imajı turizmine katkı sağlayabilir.
- Yöredeki geleneksel yaşam, el sanatları ve ürünler turizmin gelişmesine olumlu katkı sağlayabilir.

Zayıf Yönler

- Yörenin turizm bilinci, ekoturizmin gelişimi için yeterli ve uygun olmaması,
- Elmalı Mağarası ve yakın çevresinde yeterli düzeyde reklam ve tanıtımın olmaması,

- Yörenin alt ve üst yapısı yeterli olmaması,
- Yöredeki mağara turizminin gelişmesi açısından yeterince kırsal kalkınma desteği yoktur. Bu bağlamda uygulama ve planlama aşamasını kapsayan iyi bir organizasyon ve gerçekleştirilecek farklı turizm türleri için maddi destek, yöredeki turizm çalışmalarını başarısı için önemlidir.
- Doğal etkenlerle oluşmuş bir fosil oluşumu olan elmalı mağarasının turizme açılmamış olması
- Mağaraya ulaşımı sağlayan yolun ve mağara içerisinde güvenle dolaşımı sağlayacak yolların yapılmamış olması,
- MTA tarafından mağara etüt raporları ve can güvenliği açısından turizm amaçlı kullanımında sakınca bulunup bulunmadığına dair etüt raporlarının olmaması şeklinde sıralanabilir.

Fırsatlar

- Turizm Bakanlığının alternatif turizmi geliştirme politikaları yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir.
- Mağara turizmi kapsamında yapılan etkinlikler yöredeki çevrenin tahrip olmadan koruma kullanma dengesine katkı sağlayabilir.
- Doğru pazarlama ve tanıtım stratejileri ile bölgeyi iç turizme yönelik fayda sağlayabilir.
- Dünya turizm hareketlerindeki değişimler yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir.
- Mağara Turizmine yönelik artan iç turizm talebi yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir.
- Yörede mağara turizminin gelişmesi, diğer sektörlerin gelişimini ve köy ve yakın çevresinin sosyo- kültürel gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.
- Yöre halkının mağara turizmine yönelik hizmet sektöründe yer almaya hevesli ve istekli olması, ilçede gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı için önemli bir fırsattır.

Tehditler

- Yörede turizmin gelişmesine öncülük edecek insanların olmayışı bir tehdit unsuru olarak algılanabilir.
- Turistlerin ilçe ve yakın çevresine gelmesi, doğal hayatın zarar görmesine, bitki örtüsünün bozulmasına ve buna bağlı olarak yörenin estetik değerlerinin azalmasına sebep olabilir.
- Yöreye gelecek olan turistler, yerel halkın yaşam tarzını ve geleneksel yapısını bozabilir.
- Alana yönelik eğitimli turist rehberlerinin olmayışı, yeterli alt yapı ve üst yapı imkânlarının olmayışı mağara turizminin gelişimini olumsuz etkileyebilir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Son yıllarda ekoturizme bir çeşidi olan mağara turizmi ve bu turizm aracılığıyla jeolojik miras alanlarının değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Jeolojik miras niteliğindeki alanların, hem yerlünün oluşumunun daha iyi anlaşılması, hem de bu bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemi oldukça fazladır. Mağara turizmi açısından zengin bir potansiyele sahip olan ülkemizde, söz konusu alanda çalışmalar yapması kaçınılmaz gözükmektedir. Bu bağlamda temel amaç; önemli bir potansiyele sahip olduğu halde hızlı bir yok olma sürecine giren ve gereği gibi değerlendirilemeyen kültürel varlıklarımızı, koruma-kullanma-yaşatma ilkeleri doğrultusunda kültürel turizm aracılığıyla değerlendirmek olmalıdır.

Turizmin çeşitlendirilerek, yalnızca kıyı kesimlerde değil, ülkemizin her bölgesinde olması ancak ekoturizm (doğaya dayalı turizm) ile mümkün olabilir. Bu bağlamda ekoturizmin bir çeşidi olan mağara turizmi de doğal ve kültürel değerlerimizin koruma-kullanma dengesi içerisinde turizme kazandırılması açısından önem taşımaktadır. Nitekim ülkemizde de mağara turizmine yönelik pek çok çalışma ve araştırma yer almaktadır. Erzurum'da Yıldızkaya (Kivi) ve Elmalı Mağarası (Bakdemir vd., 2004; Kopar, 2008), ayrıca, Ayiini Mağarası (Kayseri), Pınargözü Mağarası (Isparta), Ballica Mağarası (Tokat), Çal Mağarası (Trabzon), Çamlık Mağarası (Konya), Gökgöl Mağarası (Zonguldak), Karaca Mağarası (Gümüşhane), Karaman Mağarası bunlar arasında sayılabilir (Öcal ve Özcan, 2013; Doğu vd., 1999; Yeşil vd., 2008; Karadeniz vd., 2009; Koçan, 2012; Arpacı vd., 2012). Aynı zamanda, dünyada da mağara turizmine yönelik pek çok araştırma yapılmıştır. Jenolon Mağarası (Avusturalya),

Glowworm Mağarası (Yeni Zelanda), Pozalagua Mağarası (İspanya), Pastojna Mağarası (Slovenya) da bunlardan bazılarıdır (Sebela et al., 2013; Freitas and Schmekal, 2003; Hoyas et al., 1998).

Oluşumları milyonlarca yıl süren bu doğal değerlerimizin tekrar ve kısa sürede yerine gelemeceğinin ve öncelikle korumamız gerektiğinin bilincinde olarak, turizme açarken ekolojik dengesinin bozulmaması amacıyla projelendirilerek mağara içinde ve dışında yapılacak düzenlemelerin projesine uygun olarak yapılmasına özellikle dikkat edilmektedir.

Elmalı Mağarası, büyüklüğü tam olarak tespit edilmemiş, ilginç morfolojik unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle mağarada yer alan sarkit, dikit ve su birikintileri görülmeye değerdir. Doğal etkenlerle oluşan eşsiz güzellikteki Elmalı Mağarası turizme açılmalıdır. Bu amaçla MTA (Maden Teknik Arama) tarafından mağara ekolojisi ve can güvenliği açısından turizm amaçlı kullanımında sakınca bulunup bulunmadığına dair etüt raporu alınmalıdır. Sakınca bulunmaması halinde mağara içerisinde ve köy ile mağara arasındaki alanda ziyaretçilerin güvenle dolaşabileceği gezi amaçlı yollar açılmalıdır.

Sonuç olarak, turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olan ülkemizde kırsal yerleşim birimlerinde dağ, yayla, tarım, kültürel ve ekoturizm gibi faaliyetlerin gelişimi, orta veya uzun vadede bu yörelerin sorunlarının çözümünde ve kalkındırılmasında aktif rol oynayabilir. Önemli olan turizme açılan bu yörelerde eskiden var olan bitkisel üretim, hayvansal üretim ve ormancılık gibi tarımsal faaliyetleri terk etmeyerek, bununla birlikte o yöreye has el sanatları, mimari miras ve kültürel yapının bozulmadan korunmasıdır. Başka bir ifade ile turizm, kırsal alanlarda tarımsal faaliyetin alternatifi değil aksine tamamlayıcısı konumunda olmalıdır. Kısacası ekoturizm, çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, ekonomik anlamda uygulanabilir ve sosyal anlamda kabul edilebilir bir planlama ve anlayışla gerçekleştirilmelidir.

Kaynaklar

- Aktemur, A.M. ve Kukaracı, İ.U. (2004). Kültür Varlıkları İle İspir. T.C. İspir Kaymakamlığı Kültür Yayınları, 120 s, Erzurum.
- Anonim, (2017a). Çoruh. <http://www.datur.com/tr/file/file/12.html> 11. 07. 2017 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2017b). Elmalı Mağarası. <http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/gezilecekyer/elmalı-magarasi>. 10.09.2017 tarihinde alınmıştır.
- Arpacı, Ö., & Zengin, B.,& Batman, O. (2012). Karamanın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği. K.M.Ü. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 59-64, 2012 ISSN: 1309-9132.
- Bekdemir, Ü., Sever, R., Uzun, A., Elmacı, S. (2004). Yıldızkaya Mağarası. Eastern Geographical, S. 309-324.
- Bekir S, & Bozdoğan M, & Karadeniz D, & Yavuz N. (2005). Çoruh Vadisi, Kuş Göç Yolları Araştırma Raporu. Doğu Anadolu Kalkınma Programı, Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (Datur), 54s.
- Çakmakçı R, & Erdoğan Y, & Ayyıldız F. (2008). Yukarı Çoruh Havzasının Eko ve Botanik Turizm Potansiyeli. İspir-Pazaryolu Tarih Kültür ve Ekonomi Sempozyumu, 26-28 Haziran 2008, İspir.
- Demir, M. (2010). İspir Yedigöller ve Çevresinin Korunan Alan Kriterleri Yönünden Araştırılması. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s. 164.
- Demirel, Ö. (2005). Doğa Koruma ve Milli Parklar. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Genel Yayın No: 219, Trabzon.
- Doğanay, H. (2001), Türkiye Turizm Coğrafyası (3. Baskı). Çizgi Kitabevi Yay. No:33, Üniversite Kitapları: 9, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Doğu, A.F. Çiçek, İ., Güegen, G. Tunçel, H. (1999). Ayıni Mağarası (Kayseri). Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi. Cilt:39, sayı:1-2, s.335-345.
- Eriç, S. (1971), Jeomorfoloji II (Genişletilmiş 2.Baskı). İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1628, Coğrafya Enst.Yay. No: 23, İstanbul.
- Freitas, C.R., Schmekal, A. (2003). Condensation as a microclimate process: measurement, numerical simulation and prediction in the Glowworm Cave, New Zealand. International Journal Climatoloji, 23: 557-575.
- Güner, A., & Öztekin, M., & Tezcan F. (2004). İspir- Yusufeli UNDP Turizm Potansiyeli Raporu, 27s.

- Hoyas, M., Soler, V., Canaveras, J.C., Sanchez- Moral, V., Sanz- Rubio, E. (1998). Microclimatic characterization of a karstic cave: human impact on microenvironmental parameters of a prehistoric rock art cave (Candamo Cave, northern Spain). *Environmental Geology* 33 (4), P. 231-242.
- Karadeniz, V., Çelikoğlu, Ş., Akpınar, E. (2009). Gökgöl Mağarası ve Turizm Potansiyeli. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/8, s.1621-1641.
- Koçan, N. (2012). Karaca Mağarası'nın (Gümüşhane) Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 3 (1): 37-44.
- Kopar, İ. (2008). Elmalı Mağarası (İspir- Erzurum). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science* Cilt: 18, Sayı: 2 Sayfa: 71-90, Elazığ.
- Köse, A. (1991). İspir ve Çevresinin Bölgesel Coğrafya Etüdü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Öcal, T., Özcan, F. (2013). Çamlık Mağaraları ve Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 28, Temmuz - 2013, s. 423-443 İstanbul – ISSN:1303-2429.
- Özhatay, N., & Byfield, A.N., & Atay, S. (2003). *Important Plant Areas of Turkey*. WWF Turkey Press, İstanbul, Turkey.
- Sebela, S., Prelovsek, M., Turk, J. (2013). Impact of peak period visits on the Postojna Cave (Slovenia) microclimate. January 2013, Volume 111, Issue 1–2, pp 51–64.
- Turgut, H. (2009). Erzurum'daki Bazı Sulak Alan Bitkilerinin Tespiti ve Bu Bitkilerin Peyzaj Mimarlığındaki Kullanım Olanakları, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Yeşil, P., Yeşil, M., Yılmaz, H. (2008). Jeolojik Miras Alanlarının Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Balıca Mağarası Örneği. *Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 39 (2), 241-248, 2008 ISSN : 1300-9036.
- Zaman, M. (2005). Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Sumela (Meryamana) Manastırı
- Zeybek, H. İ. (2001). Bahçebaşı Mağarası (Turhal-Tokat). *Doğu Coğrafya Derg.* Sayı:6, Çizgi Kitabevi, Konya.